

EL PAIS

L'interés d'*El banquer* / Vicent Alonso / Quadern (edició País Valencià) / El País (3 de juliol de 2013)

Amb *El banquer* de Núria Cadenes a les mans (Edicions de 1984, 2013), un ja pot regirar pàgines, cercar en la nota de la contracoberta o en la notícia sobre la seua autora que, per fortuna, no hi trobarà ni una sola referència a Joan March i Ordinas, “l’home més misteriós del món”, segons el seu biògraf Pere Ferrer Guasp, o “el último pirata del Mediterráneo”, que fou el títol d’aquell llibre-reportatge que Manuel D. Benavides li dedicà l’any 1934 amb la intenció de denunciar les seues activitats fraudulentas de connivència amb el poder. Però això no deixa de ser una anècdota perquè no hi ha comentari sobre *El banquer*, ni entrevista a l’autora que no establisquen la relació oportuna entre el cèlebre mallorquí de Santa Margalida i Miquel Lluc, el protagonista de la novel·la de Núria Cadenes. Difícilment, doncs, trobarem qui es dispose a entrar dins el món del llibre sense el desavantatge derivat de llegir una història que recrea literàriament la vida d’un personatge de carn i ossos. Amb tot, s’agraeix que la contracoberta deixe constància que “acostumats com estem a veure d’un banquer, només el personatge en l’opacitat de la representació pública, la novel·la ens acostava al terreny pantanós de la seva condició humana”. És a dir, se’ns convida a oblidar la circumstància del personatge real que ha donat peu a la narració i a entendre que *El banquer* no és ni una biografia com la de Pere Ferrer (*Joan March. L’home més misteriós del món*, Ediciones B, 2008), ni un pamflet com el de Manuel D. Benavides (*El último pirata del Mediterráneo*, Tipografía “Cosmos”, 1934). Arribats ací, tanmateix, fóra d’agrair també que tots acceptàrem que la construcció d’un personatge literari és una contribució més a la configuració del que possiblement romandrà en la memòria col·lectiva. La literatura, o el cinema, solen anar per davant de qualsevol esforç de narrar amb comprensibles manies d’objectivitat la vida d’un ésser humà. Fa uns dies, assegut en una butaca de la sala 3 dels Babel, mentre esperava l’inici de la projecció de *Hannah Arendt*, la darrera pel·lícula de Margarethe von Trotta, vaig llegir que la directora havia dit que “la veritat sobre una persona, paraules, gestos, amistats, sobreviu només en els records” i que “una història ha d’estar formada per molts records i moltes històries”. Com que volia escriure sobre *El banquer*, les paraules de la directora no em deixaren ni un sol moment durant tota la projecció. No sóc un expert ni en l’autora d’*Eichman a Jerusalem* ni en la del no sé si “darrer pirata de la Mediterrània”, però tampoc no calen gaires llums per a entendre que un no ha de confondre Barbara Sukowa amb la periodista que a Jerusalem prengué notes del judici que condemnà a mort el conegut nazi, ni Miquel Lluc amb Joan March. Però les pel·lícules i les novel·les, fet que sovint sol oblidar-se, també contribueixen a configurar la memòria col·lectiva. No cal, doncs, menysprear-les tot fent servir els arguments segons els quals les obres d’art no es deixen guiar per la voluntat d’objectivitat; el terreny pantanós de la condició humana no es deixa atrapar per mirades tan excloents. I així com són possibles els lectors d’*El banquer* que no tinguen ni idea de l’existència del senyor March, també són més que possibles els espectadors de Von Trotta que no hagen llegit ni una línia de la filòsofa de Hannover ni que sàpien què és això de la “banalitat del mal”, concepte sobre el qual gira tota la pel·lícula. I no deuen ser aquests lectors i espectadors els qui millor podrien valorar la força de les paraules i les imatges de Cadenes i Von Trotta?

És fàcil comprovar que Cadenes respecta més o menys els fets essencials de la vida de Joan March. Però l'interés d'aquesta esplèndida novel·la, l'aportació essencial de Cadenes, és el retrat que la jove novel·lista ens fa del banquer, de la seua actitud davant del món i dels altres. Detenir-se en aquests moments, veure créixer els detalls del retrat a mesura que acumulem noves circumstàncies, detectar el punt d'amabilitat amb què a vegades s'hi tracten les innombrables maldats del protagonista i del seu entorn, copsar el domini de la llengua que se'ns mostra precisament més potent en les descripcions dels trets físics i de les actituds dels personatges (principals i accessoris), tot plegat constituïria el més destacable de la narració si no fóra perquè la tècnica triada s'hi fa massa present. A poc a poc, tanmateix, comences a trobar-te a gust tot col·laborant a reconstruir el puzzle, acumulant i enllaçant la informació que el narrador et dona a glopades; així, finalment, entens més que mai el joc del dietarista que davant l'afirmació que la novel·la "és una aglutinació de fragments innecessaris que formen un tot necessari" apuntava que la seua era més aviat tot el contrari. Tinc, tanmateix, una passió pels dietaris, i per l'ús literari del fragment, que m'inhabilita per a entrar en aquests dominis. De fet ja fa un grapat d'anys que vaig iniciar aquestes columnes sobre llibres parlant del diari d'Alice James. I ara que ho pense, estic ben satisfet de dedicar la que serà la meua darrera col·laboració periòdica en aquest Quadern a *El banquer*. És una novel·la excel·lent i anuncia un futur brillant per a l'autora.